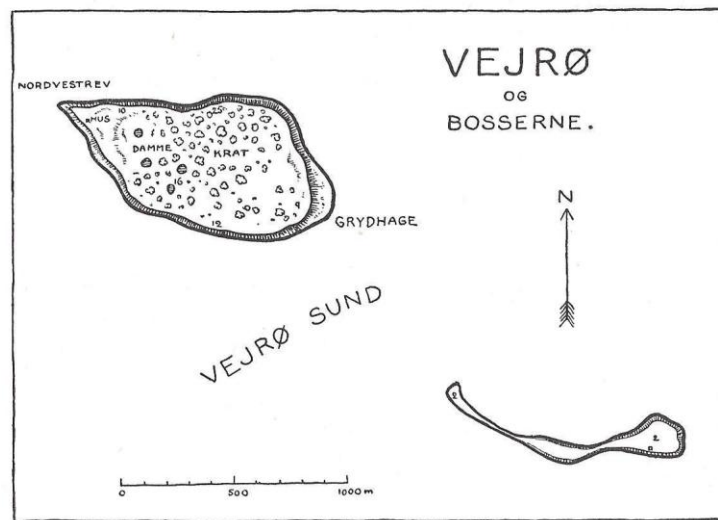

Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejrø

Vejrø

Det er den 1. juni om aftenen klokken halv til, da vi lægger ud fra Ballen havn og sætter kursen nordpå mod Vejrø.

Det er næsten helt stille, og det er havbleg. Havet trækker vejret under os, langsomt, i brede, blanke dønninger. Mod den mættede, røde himmelfarve skinner fyrenes blege lys fra Refsnæs, Sejro og Hjelm. Kun enkelte sene nattevandrere af måger er ude, de er ganske tavse og flyver lavt over vandet – hvorfor mon alle sammen mod øst? Kun en enkelt drejer af fra sin kurs og følger os en stund, skrigende over vort kølvand.

I den stille, dybe skumring ankrer vi henimod midnat op ganske nær under sydstranden af Vejrøs vesterev. Vi hører kvæget brøle imod os derinde fra kysten, men se det kan vi ikke på grund af mørket. Kun øverst oppe på klinten nær det gamle, forladte stenhus bevæger noget sig, to kulsorte, hornede spøgelsesmod den blege nordhimmel. Snart står de helt stille. Men nede fra stranden hører vi længe efter trampen af mange klove mellem stenene.

Om natten rejser der sig brise fra nordøst, og brændingen begynder at dunke mod revets nordside. Gennem dens susen hører vi af og til et enkelt mågeskrig, ellers blot nu og da kvægets sagtmodige brølen. Længselsfulde og nysgerrige går de hele natten derinde på stranden og venter på, at vi skal gå i land.

Så falder vi hen – og den langelige, vuggende dønning giver os god søvn. Klokken seks er det strålende solskin med fin brise af øst; just som vi får hovedet op over kahytåbningen, svirre to tejster forbi omtrent live ved båden, og vi, som med spænding havde ventet at få opklaret, om denne fugl endnu ruger på øen, så dem begge kaste sig under den lave klint og siden forsvinde mellem en gammel hustomts store stenblokke lige ved stranden.

Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejrhø

Tejst

Et øjeblik efter roede vi i land. Men trods ivrig søgen lykkedes det ikke at finde spor af fuglen eller reden. Den omstændighed, at det ikke var muligt at rejse dem igen, tyder dog med sikkerhed på, at de må have haft rede i et hul på stedet.

Kørerne er ikke mere nær så dristige ved os, nu da vi er kommet i land. De vejrer til os både for og bag, men kun en enkelt når vort trøjeærme helt med den slimede mule, mens den øjne ruller vildt til alle vindhjørner af indre rystelse. Så farer hele flokken under skæve krumspring og med rejste haler op ad skrænterne, og siden iagttog de os hele dagen fra sikker afstand, medens de dog bestandig fulgte i vort kølvand.

Huset deroppe på vestenden er trods sine alentykke kampestensmure ved at forfalde. Cemetkalken slår allerede revner. Det beboes nu kun af kvæget, som søger ly herinde for storm og rusk og kulde. Hvad er det, stedet minder om – er det ikke om billeder af nordborruinerne i Sydgrønland? Landskabet heromkring er heller ikke uligt Grønlands lave kyster.

Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejrø

VEJRØ. Husruinen, set fra sydstranden. (117)

Vejrø, som er 98,3 tdr. Id., hører ligesom Kyholm (30,6), Lindholm (20,8) og Bosserne (13,9 tdr. Id.) under Brattingsborg gods. De er ubeboede og udyrkede og anvendes kun til græsning.

Øen findes ikke i Valdemar II's Jordebog; men fra dens større navnefælle i Smålandshavet, som findes nævnt deri, ved vi, at navnet dengang skreves Wæthærø og altså er det samme ord, som vi finder på svensk i "Hallands Väderö" ved Skånes kyst. Øens tætte, lidt ovale krop, som har retning fra øst til vest, er 98,3 tdr. land. Den danner næsten overalt et lille højland, falder kun stærkt hen imod nordveststranden. På sydvestsiden er den højeste bakke 12 m, på nordklinten 25 m. Når undtages vestenden, veksler højlandet med åbne sletter og bevoksning af buske, undertiden i tætte, næsten uigennemtrængelige krat. På nord- og sydsiden står højlandet med bratte klinger ned mod forstranden.

Klimaet må være barskt her. Dets hårdhændethed illustreres fortrinligt af det medtagne, forladte kampestenshus, hvis hærgede mure engang for ikke længe siden husede øens eneste beboer, en ensom hyrde, som godset holdt herovre. Han flyde snart herfra, efter sigende fordi han ikke kunne udholde

Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejro

ensomheden. Og siden er embedet stadig vakant. Troligt nok – man må have egenskaber som en søjlehelgen for ret mange år i træk at kunne leve på dette sted, selv om det kun er om sommeren.

Nogle enkelte forårs- og sommermåneder kunne nok friste mig. Må jeg få et tilbud som hjorddreng?

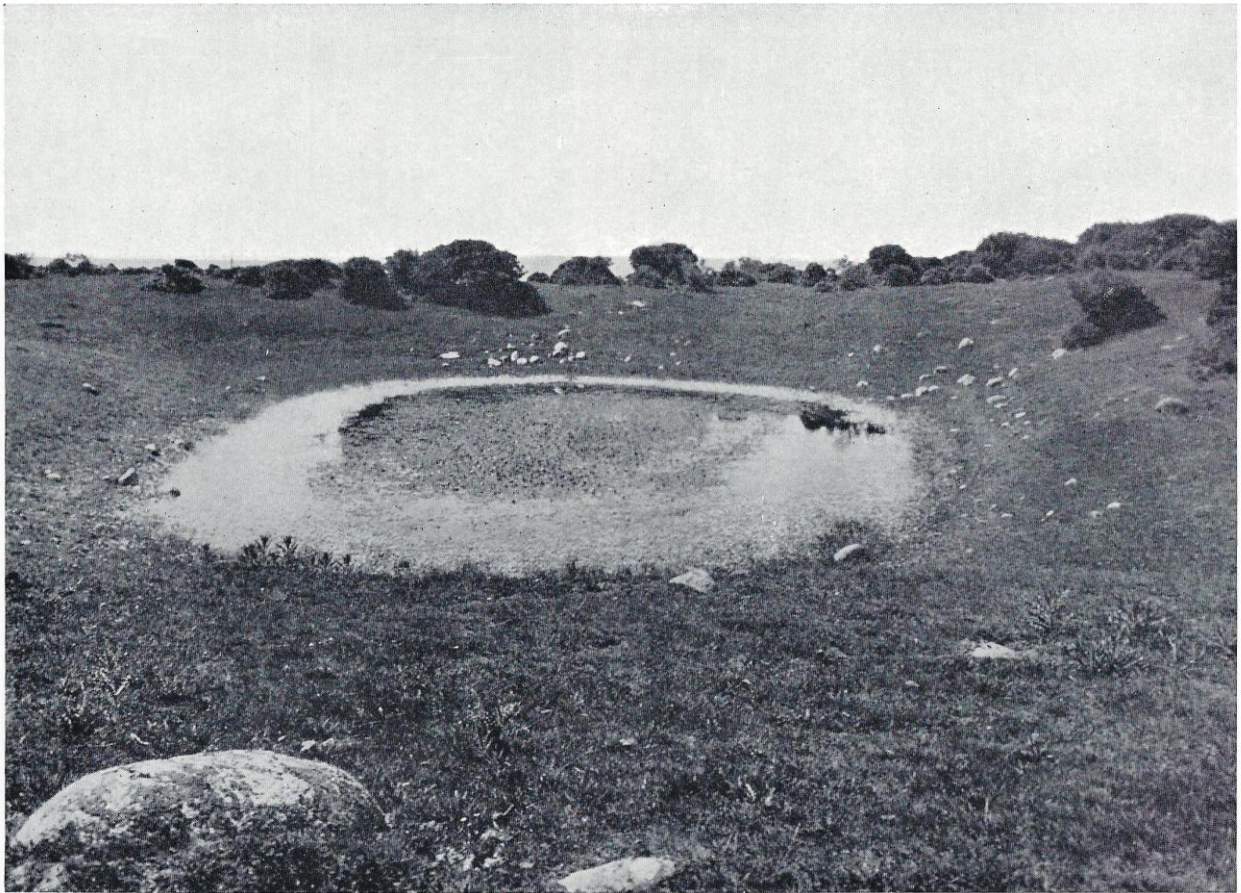
Så snart man er kravlet op over skrænten her og kommer blot 200 m østpå, møder man den første bevoksning, allerførst naturligvis tjørnene. De ligger som flade tuer overmarken, senere højere og mere kry – men aldrig med den mindste kvist ragende ud fra deres kompakte, at stormen formede krop. Nogle står som store, skrækslagne dyr med lav bagkrop og hovedet højt stirrende ud over klintens fald.

Bag disse forposter kommer de små og store grupper. Det er den sædvanlige arme af hårdføre krigskarle, der sjældent overgiver sig og grumme nødigt dør, den gamle garde af tjørn, slåen, vilde roser, brombær, brændenælder – alle væbnede til tænderne, ja over hele kroppen for at holde alle elementers og drøvtyggers rasen stangen. Og det er, som om de bliver hårdere af modgangen. Ikke alene bovner de selv, men inde under deres fod holder et væld af småkravl til, som ellers ville være dødens sikre bytte. Men ud over de åbne sletter gror engelskræs, stinkende storkenæb, bellis, mælkebøtter og små bitte tidsler.

Det stærkt bølgede plateau er i sine lavninger opfyldt af en mængde små, runde damme, smeltevandshuller fra istiden. Yderst omkring dem, hvor bunden endnu er tør, står altid en krans af lysende bellis; inden for den står græsset fordiggrønt og fugtigt og ender i en ring af siv. Derefter kommer selve vandhullet med en bred krans af skinnende hvide vandranunkler og edelig det åbne dybe vand, hvori den blå himmelfarve synes tungere og mere mættet. Men på dettes midte er et lille areal af vandaks med bronzegrønne, blanke blade fladtliggende på vandspejlet og med de små, mørke, stive aks strittende lige op i vejret.

Fra enkelte højder kan man se et halvt dusin af disse smådamme, hver for sig et eventyr af betagende skønhed. Ensomme og næsten aldrig set af mennesker ligger de på den stille, fjerne ø og spejler himlens skiftende farver – som øjne, hvori sorg og glæde veksler. Kun kvæget, som kommer til dem for at drikke, skræmmer de grønne frøer fra deres bredder.

Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejrhø

VEJRØ. Et af øens mange runde vandhuller med bellis, vandranunkler og vandaks. I baggrunden tjørne. (119)

Gennem de tætteste krat, der ikke sjældent når over to mands højde, har kreaturerne lavet mærkelige, portformede gennemgange, der er så regelmæssige og glatlidte, som om de var klippet med en havesaks. Disse gange danner i de største krat fuldstændig labyrinter. Et enkelt sted har man fældet tjørnene op ad en sådan gennemgang og kun ladet de inderste stå. Et vittigt påfund: den ligger nu på den åbne mark som en æresport for køer, en triumfbue for høveder! Man har set så galt før.

Køerne, disse store, skikkelige klovdyr, hører for resten slet ikke hjemme i et landskab som Vejrhø, De passer ikke her. Lige så lidt som en pølsetysker på en gletscher. En ko skal have en helt anden indfatning, den kan bruges i en kløvermark, og er den tilstrækkelig mager og tungsindig også på en skaldet hedelog uden at skade harmonien. På Vejrhø bliver den komisk. Nej, se til fåreflokkene, der spreder sig græssende over de fattige marker – de står til himlen, til havet og den vilde flora! De ser ud, som om øen har født dem. Eller de vilde kaninunger, der sorte, blågrå og gule farer fra hul til hul i klinternes kam eller fra krat til krat, med ild i enden som en flok løsslupne smådjævle, der nylig er kommet op for at holde sommerferie på jorden – også de hører hjemme her.

Dette landskab er barskt. Hvor fjernt er vi nu ikke fra idyllen, således som vi fandt den på fynske øer! Alt, hvad vi her ser, har en grundtone af alvor og steghed. Hvad her findes af liv, synes at trives på trods af de hårde kår.

Alt, undtagen måske fuglene. De store stæreunder sidder lige så fede og veltilpas som andre steder i revnerne mellem grundstenene i det gamle hus eller i de gamle, forladte kaninhuller i klinten.

Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejro

VEJRØ. Øens nordkint. I forgrunden til højre kaninhuller. (119)

Mågerne larmer som ellers over kysten og skændes med kragerne, mursvaler og jordsvaler jager om klinterne, ud for stranden svømmer skalleunger, edderfugl og gravgås, og viben svinger sig over bakkerne. Inde fra krattene høres bogfinke og irisk, tornsanger og gulspurv, og gulbugen fløjter fra tjørnenes top. Muddersneppen trækker langs strandens yderste sten, og vipstjerten slår saltomortaler efter insekter over tangen. Har alle disse fugle ikke selv valgt stedet, og er de her ikke næsten alle dem, som vi traf dag efter dag på de yndige øer, når vi sejlede rundt i fladvandene syd for Fyns kyster?

Men hvad er det så, her mangler – hvad er det for en tone, øret forgæves lytter efter?

Det er Lærkesangen!

Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejro

Vi finder her, vistnok for første gang, en ø uden en eneste lærke. Det er i juni måned – hvor lærkesangen når sin klimaks over hele Danmarks land, de toner, som giver Danmarks sommer den lyse lokalfarve. Vejro er blevet glemt. Og vi mærker på besynderlig stærk vis, hvad det betyder.

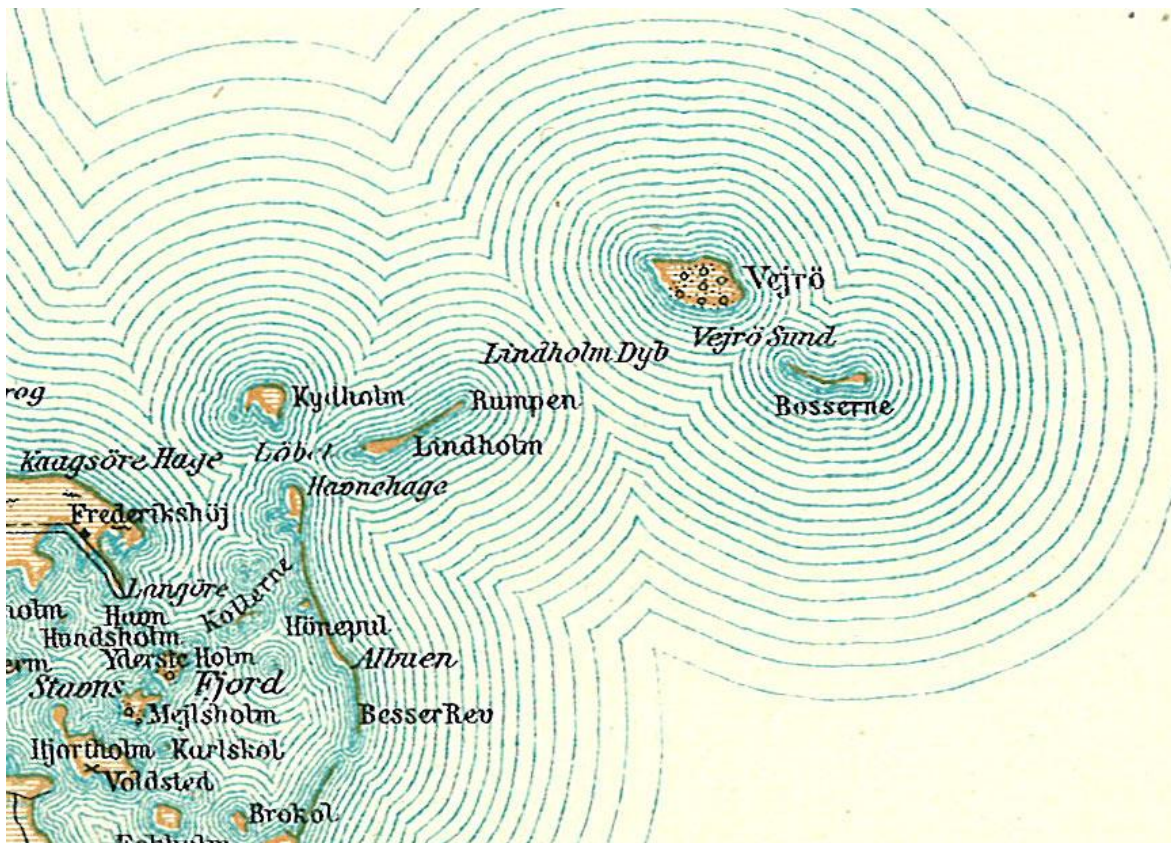
Hvad grunden er dertil, kan vi ikke vide. Det er ikke, fordi øen er for fjernt beliggende; vi har før truffet fuglen på sådanne steder, som lå meget længere borte fra "fastlande". Med de var altid beboede, og Vejro rummer ingen menneskeboliger. Er lærken mon efterhånden ligesom enkelte andre fugle, blevet så vant til de forhold, der følger med menneskets færden, at den ikke mere vil undvære dem? Det er vanskeligt at se nogen anden årsag her.

Pragtfuld er denne ø, som den ligger og stråler midt i det åbne hav med sin hvide brænding langs kysten. Men hyggelig – langt fra. Den er ligesom Hesselø, Anholt og et par ganske enkelte andre ikke noget sædvanligt, udpræget ødansk fænomen. Den er en fremmed farve i mønsteret, men den er med til at give alle de andre toner relief. Den er som et saltkorn i den fede grød.

Jeg mindes fra første gang, jeg besøgte den – en sommerdag med et lys som nu – at jeg svingede om en pynt på øens nordstrand og pludselig stod over for et stort vrug, hvis tunge skrog med de splintrede master ragede op over stenene og det hvide sand. Det ramte mit øje så pludseligt, dette døde, solblegede monstrum på den øde strand, og det lignede et vældigt, dødssygt havdyr, som var kravlet op her for at få sit endeligt fred.

Nu er vraget borte; men jeg mindes synet som et træk i øens ansigt.

Vi er ved at komme ud på havet nu!

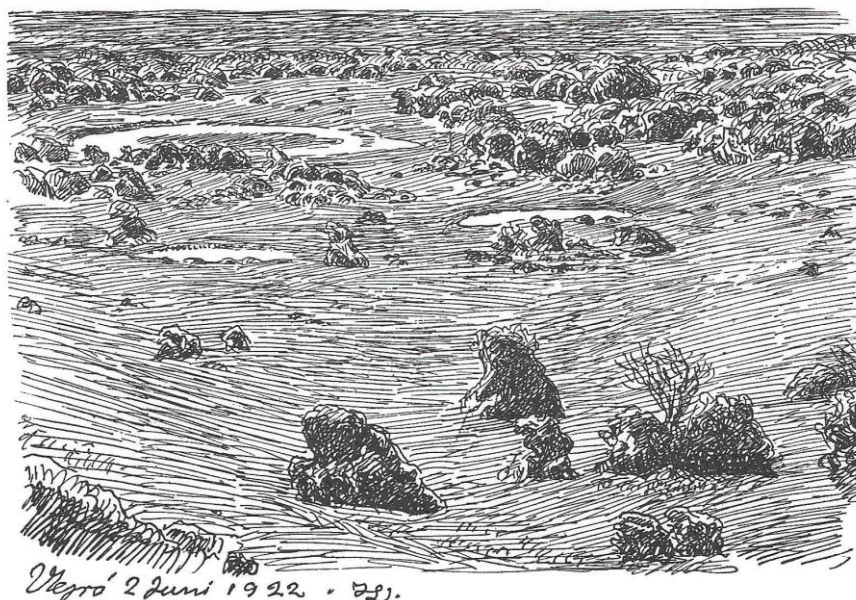
Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejro

Kun femten minutter var vi om at komme fra vor ankerplads over det ganske smalle Vejro-sund til Bosserne. Men vi fik på det stykke vej toogtredivemeter vand under kølen. Det er det dybe sejlløb, om hvilket allerede Kingo siger, at det er anvendeligt selv for "de største Kongens Skibe". Endnu er ikke den "man-o-war" bygget, som kan stryge sundets bund med sin køl; men for en moderne Levithan ville det dog blive for fin en sport at jage gennem den smalle rende. Vi fik kun brug for en meter af de toogtredivemeter!

Bosserne, der snarere er at regne for et rev end en holm, er blot hævet ganske lidt over havoverfladen. Den højde er derimod 2 m. Den vestlige ende løber ud i en kun få meter bred, men omtrent 300 m lang hale af ral, grus og sand. Den østlige udvider sig til en ca. 200m bred strandeng, som på alle sider er omgivet af en strandvold af rullesten. I modsætning til den magre hale, der af bevoksning kun bærer noget kummerligt udseende marehalm, har den østlige ende med strandengen en overraskende flora.

Hele arealet inden for strandvolden er næsten overalt dækket af et eneste sammenhængende tæppe af engelskgræs, hvis blomster her når en ganske usædvanlig størrelse. Engen danner med sin fine lysviolette farve et pragtfuldt syn mod det blændende hvide strandsand og det dyblå hav. Det ligner en ædelsten i en skøn indfatning.

Nogle mærkelige, roelignende planter, der rager højt op over alt det andet, havde allerede før vi sprang i land tiltrukket sig vor opmærksomhed. Det viste sig at være usædvanlig frodige eksemplarer af strandbede. De fandtes både på engens yderkant og strandvolden, men på den sidste nåede de en højde af 30 – 40 cm med blade på indtil 8 centimeters længde. Her står bidende stenurt med dens friske, gyldengrønne farve mod det mørkere græs, strandmelde, salturt og enkelte grupper af strandkål, alle på volden eller i dens nærhed. Og på engen, hvor havgræsser dækker bunden tæt, finder vi mellem engelskgræsset både røllike, fandens mælkebøtte, høgeurt, vejbred og stinkende storkenæb foruden en lille, gul korsblomst, som vi ikke kendte.

Alle disse små landnamsmænd, de mest i øjenfaldende og letkendelige af dem, vi fandt, har taget revet i besiddelse og står her nu ganske trygt og godt. Lang og hård har kampen været for dem, men de vandt til

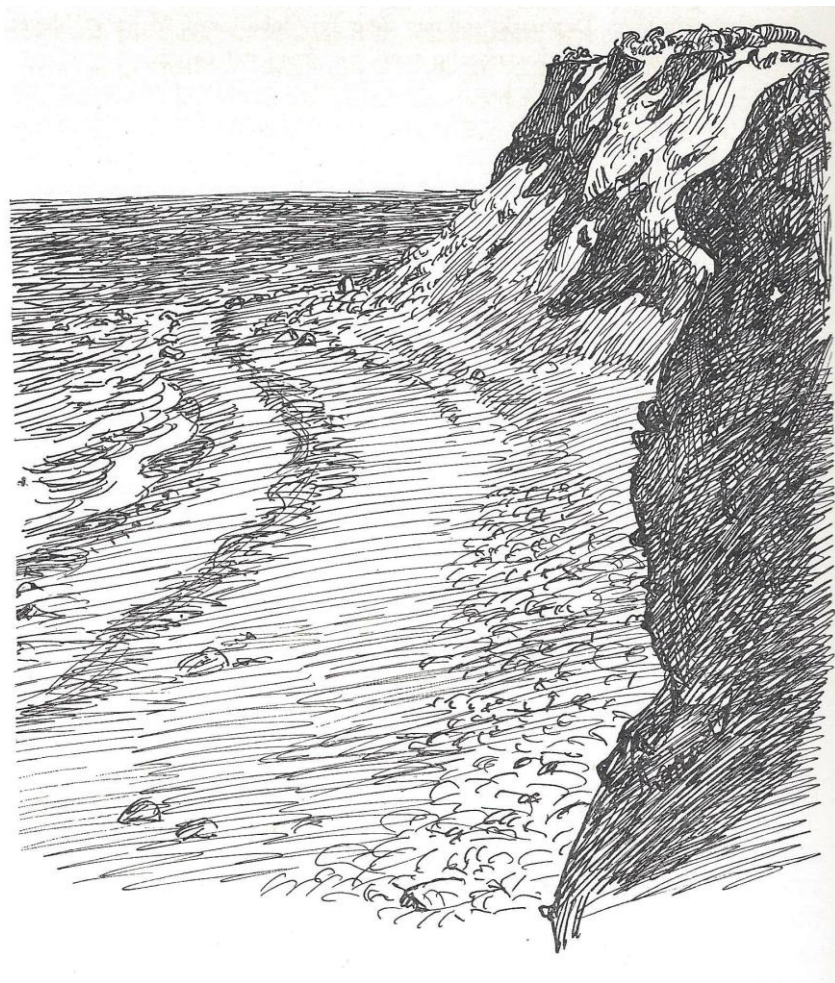
Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejrhø

sidst; og således som her klædes hos os det nyopdukkede land, så snart det blot er blevet lidt mere end havbund. Blomsterne er der straks – ligesom birken, der klædte fjeldet.

Og i deres spor og følge kommer fuglene.

En mængde stormmåger kredser over revet, allerede da vi nærmer os, og vi fandt på stranden og volden en ynglende koloni på omtrent fire hundrede af disse fugle. Nogle gråænder så vi lette fra stranden, en terne fløj forbi, og et par præstekraver fandt vi på østenden, hvor de åbenbart havde rede i sandet. Om det så er viben, har den fundet vej hertil, Ganske vist kun en eneste; men den er godt på vej til at blive flere, for vi fandt dens rede med to fine æg i. Hvis de fire hundrede stormmåger kan blive enige om at spare disse to æg, så er der jo altid et lille håb for den.

På dette mærkelige, lille stykke land, hvor man næsten aldrig når højere med hovedet over havfladen, den hvis man stod op i en almindelig robåd, er der dog et minde om menneskers færden. Det er et lille faldefærdigt, sorttjæret træskur, som ligger på strandens sydside. Det er ikke nemt at gætte sig til, hvilken anvendelse det har haft; måske har det været ly for sælhundejægere. Det fortælles, at sælerne endnu i august måned kan vise sig i stor mængde ved den ensomme lille ø.

Hen på eftermiddagen forlod vi Bosserne og gik til Kyholm, idet vi tog vejen ganske tæt norden om Lindholm. Denne er en lang, græsbevokset holm, der ligesom Bosserne på flere steder ud mod havet er

Achton Friis, Forårsrejsen 1922, Vejro

omgivet af en strandvold, som dog her når tre – fire meters højde. Den er bevokset med ganske enkelte højstammede, men stærkt forblæste tjørne og vistnok med slåenbuske. Dens østlige del, "Rumpe", var i dag af højvandet fuldstændig adskilt fra dens større, vestlige del og lå som en isoleret holm, der kun består af sand, grus og ral med sparsom bevoksning. På hovedøen gik nogle få græssende kreaturer.

